

Джаз – вид музичного мистецтва, який виник наприкінці 19 століття в США серед нащадків чорних рабів, насильно вивезених зі своєї Батьківщини – Африки. У джазі об'єдналися особливості африканського фольклору та традицій європейської музики, привезеної в Америку переселенцями із Західної Європи. Найхарактерніша риса джазу – гострий ритм, насичений синкопами. Важливими ознаками джазу є дисонансова (різка, напружена) гармонія, імпрровізаційний розвиток музичних тем. Основні жанри джазу – пісня, танець, інструментальна п'єса.

Познайомся з невеликим джазовим словничком. Напиши визначення поняття імпрровізація. Запам'ятай значення кожного терміна.

Спіричуелс (від англ. *spiritual* – духовний) – духовні пісні невольників-афроамериканців, які виконувалися співаком у супроводі хору. Засновані на біблійських сюжетах, вони водночас є вираженням прихованого горя та гніву знедоленого народу. У спіричуелсах поєдналися елементи африканських традицій (колективна імпрровізація, гостра ритміка, яскрава емоційність) із особливостями європейської духовної музики. Спіричуелс – попередник джазу. Джазові музиканти часто використовують мелодії спіричуелсів для імпрровізацій.

Блюз (з англ. *blues* – смуток, меланхолія) – сольна лірична пісня-скарга афроамериканців, яка виражала тугу за втраченим щастям. Виконувалася у супроводі гітари або губної гармоніки. Блюзу притаманні повільний темп, розмір 4/4, гострий ритм, «блюзові ноти» (понижені III та VII ступені в мажорі). Музична форма блюзу – 12-тактовий період з трьох фраз по 4 такти. Блюз є одним із попередників джазу.

Регтайм (від англ. *rad* – розірваний і *time* – ритм, такт) – п'єса для фортепіано у швидкому темпі та розмірі 4/4. Мелодія насичена синкопами та звучить на фоні маршеподібного рівномірного супроводу. Регтайм є одним із попередників джазу.

Імпрровізація –

Проспівай і заграй наступні мелодії. За бажанням вивчи їх напам'ять.

Спіричуелс «Swing low sweet chariot» (Злети, карета, з неба)

Swing low, sweet char - i - ot, Coming for to carry me home,

Swing low, sweet char - i - ot, Coming for to carry me home

Уільям Хенді. St. Louis Blues (Сент-Луїс Блюз)

I hate to see that ev'ning sun go down, I hate to see that ev'ning sun go

down, Cause my baby, gone and left this town.

Своєрідними символами джазу стали талановиті музиканти **Скотт Джоппін, Луї Армстронг, Елла Фіцджеральд, Глен Міллер, Дюк Еллінгтон** та ін.

Прослухай запропоновані викладачем джазові композиції та запиши їх назви.

Слухали: _____
_____
_____

За допомогою додаткової літератури склади свій стислий біографічний словник джазових музикантів за зразком.

	Скотт Джоппін (1868 – 1917) Американський джазовий піаніст і композитор, один із видатних творців регтайму. Створив близько 600 регтаймів, серед яких найвідомішими є «Артист естради» та «Кленовий лист».
	Луї Армстронг
	Елла Фіцджеральд
	Глен Міллер
	Дюк Еллінгтон

Видатний американський композитор **Джорж Гершвін** одним із перших увів елементи джазу до професійної музики.

Прослухай «Колискову Клари» з опери «Поргі і Бесс» Дж.Гершвіна. Визнач риси колискової пісні та риси джазової музики.

Риси колискової пісні	Риси джазової музики

Танці 20 століття відрізняються розкутою пластикою, свободою рухів всього тіла. Прийнято розрізняти латиноамериканські танці, що походять з Південної Америки (*танго, самба, румба*) та північноамериканські (*кек-уок, фокстрот, чарльстон, твіст, рок-н-рол*).

Познайомся з таблицею танців 20 століття. Запам'ятай відомості про танці.

Танець	Країна	Темп та характер	Розмір
Танго	Аргентина	помірний парний танець з кроками, які схожі на ковзання; має пристрасний характер, енергійний, підкреслено чіткий та гострий ритм; «король» танців у 20 століття.	2 4
Самба	Бразилія	індивідуальний або груповий танець, що передбачає характерний рух стегнами; ритм відбивається специфічними ударними інструментами (барабани, маракаси...); темп помірно швидкий; відомий у світі як символ Бразильського карнавалу.	2 4 4 або 4
Румба	Куба	граціозний та запальний парний танець, у якому плавні рухи поєднані з широкими кроками; складний гострий ритм.	2 4
Фокстрот	США	складний парний танець з характерними, наче ковзкими рухами, які нагадують переكاتи морської хвилі; швидкі «невагомі кроки чергуються з повільними; темп різний – від повільного до швидкого; ритм гострий, маршеподібний.	4 4
Рок-н-рол	США	експресивний парний танець, у якому танцюристи показують себе справжніми акробатами; темп помірно швидкий або швидкий; назва танцю у перекладі з англійської означає <i>крутись і гойдайся</i> .	2 4

Урок 5

ЖАНРИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ МІНІАТЮРИ

Інструментальна мініатюра – це невелика музична п'єса для будь-якого інструмента, ансамблю або оркестру.

Познайомся з таблицею. Запам'ятай значення кожного терміну.

Прелюдія (з лат.- <i>робити вступ</i>)	Спочатку цим терміном позначали невеликий імпровізаційний вступ до співу хору у католицькій церкві, який виконувався на органі. У 18 ст. прелюдія стала рівноправною частиною у циклі «Прелюдія і фуга». У 19 ст. так стали називати лаконічну самостійну п'єсу, в якій втілено один настрій.
Ноктюрн (з франц. – <i>нічний</i>)	П'єса наспівного ліричного характеру, пов'язана з поетичними образами ночі. У ноктюрнах втілюються особисті почуття людини, її мрії і переживання.
Музичний момент (з лат. – <i>мить</i>)	Невелика п'єса, яка нагадує безпосереднє ліричне висловлювання.
Експромт (з лат. – <i>готовий</i>)	Лірична п'єса, яка втілює миттєве душевне поривання та нагадує імпровізацію.
Етюд (з франц. – <i>права</i>)	Інструментальна п'єса, призначена для розвитку техніки гри на тому чи іншому інструменті.
Інвенція (з лат. – <i>вигадка</i>)	Невелика дво- або триголосна поліфонічна п'єса. Широковідомими стали 15 двоголосних і 15 триголосних інтенцій Й.С. Баха.
Фуга (з лат. – <i>біг, втеча</i>)	Складна п'єса, яка має поліфонічну фактуру і створюється за певними правилами. Починається звучанням яскравої теми в одному голосі, а потім її по черзі імітують всі голоси (їх може бути від двох до п'яти).

Видатний німецький композитор **Йоганн Себастьян Бах** написав два томи «**Добре темперованого клавіру**». Кожен з них містить 24 міні-цикли, в яких Бах об'єднав два жанри – прелюдію та фугу. Число 24 не випадкове. Бах охопив у кожному томі 12 мажорних і 12 мінорних тональностей (це всі тональності, що існують).

Прослухай Прелюдію До мажор, яка відкриває перший том «Добре темперованого клавіру». Ця прелюдія нагадує вільну імпровізацію. В її основі лежить один поетичний образ, один тип фактури, один ритмічний рисунок. Після прослуховування прелюдії вибери та підкресли серед запропонованих відповіді правильні.

Характер музики	Темп	Фактура	Нагадує гру на музичному інструменті
а) рішучий та напористий б) світлий в) скорботний, схвильований		а) акордова б) поліфонічна в) фігурації по звуках акордів (арпеджіо)	а) скрипка б) лютня або арфа в) орган

Видатний польський композитор 19 століття **Фрідерік Шопен** писав музику майже виключно для одного інструмента – фортепіано. У творчості Шопена етюд перетворилися у глибокі за змістом високохудожні концертні п'єси, котрі стали в один ряд з його баладами, скерцо та іншими творами. Разом із Ференцом Лістом Шопен є творцем нового виду фортепіанної музики – **концертного етюд**.

Прослухай Етюд До мажор Ф. Шопена та заповни таблицю.

Характер музики	Темп	Технічне завдання
		а) ламані арпеджіо б) гамоподібні пасажі в) акорди у двох руках

Видатний австрійський композитор 19 століття **Франц Шуберт** написав 6 невеликих та нескладних для виконання «Музичних моментів». Деякі з них пов'язані з ритмічними особливостями різних побутових жанрів, зокрема маршу, різноманітних танців та пісень.

Прослухай Музичний момент фа мінор. Визнач характер музики та танець, який нагадує ця п'єса.

Характер музики	Танець

Прослухай запропоновані викладачем інструментальні мініатюри та запиши їх назви.

Слухали: _____
 _____
 _____